
Fakulta právnická ZČU – katedra trestního práva

Posudek diplomové práce

JUDr. Milan Tomeš

Studentka paní Nicole Kelemenová, dále jen studentka nebo autorka, si zvolila jako téma své diplomové práce „Pojetí nutné obrany v českém a německém trestním právu“. Práci jsem hodnotil po stránce materiální a formální.

Vyhodnocení formální stránky práce zahrnuje zkoumání, zda práce vyhovuje nárokům rozsahem, způsobem nakládání s citacemi, bohatostí zpracovaných pramenů a zvládnutím technické stránky. Označená práce má celkem 77 stránek, z toho je 63 stran vlastního textu. Tím se řadí mezi práce, které formálně naplňují dolní hranici stanovenou pro minimální rozsah textu diplomové práce studenta magisterského oboru.

Práce z hlediska počtu znaků na řádek i počtu řádek na stránce se jeví uspokojivě zvládnutou. Text je po formální stránce relativně přehledně členěn. Obsahuje vlastní text, závěr, seznam literatury i další předepsané náležitosti. Postrádám cizojazyčné resumé, za který podle mého názoru nelze pokládat abstrakt.

Práce s citacemi je diskutabilní. Již o od samého počátku textu práce se důsledně neoznačují veškeré přejaté myšlenky. Dokonce hned na úvodní straně 7, kde autorka evidentně cituje cizí odborné poznatky, není uveden ani jediný odkaz na použitý zdroj. Studentka sama není odborníkem na trestní právo, a proto nelze očekávat vlastní empiricky získané znalosti, tím se ponechává extrémní prostor pro pochybnosti o původnosti textu. Rovněž zprostředkované citace nelze akceptovat.

Dost často jsou v textu prezentovány určité shrnující myšlenky, závěry, které jsou vývodem, produktem nějaké odborné úvahy nad určitou problematikou, ty ale jsou ponechány bez jakékoliv konkretizace jejich původu (str. 9, 10). Není zřejmé, zda jejich autorem je studentka nebo někdo jiný. Citace jsou v textu zjevně tak, že působí umístěním nahodile.

Studentka se pravděpodobně snaží o jakousi úspornost citací, zřejmě aby jejich množství nebylo příliš velké. Více či méně se označují až celé odstavce místo jednotlivých vět, ale ani toto pravidlo není důsledně respektováno, což je vidět na straně 11. Autorka však není autoritou v oboru trestního práva, je studentem, a proto od ní autoritativní postoje nikdo neočekává, i proto by bylo vhodnější citovat zavedené zdroje důsledně.

Gramatická a slohová úroveň diplomové práce autorky jako studentky pátého ročníku je v celku přijatelná. Studentka se snaží používat věcný, střízlivý až suchý a proto odborný styl práce. Povedlo se jí až na výjimky vyvarovat se slovním parazitům a prázdným floskulím. Pokud jde o gradaci a logiku výstavby textu práce, zde se autorka potížím nevyhnula.

V textu lze často zaznamenat určité skoky a neprovázanost, kdy myšlenky na sebe logicky nenavazují, jsou začleňovány nesouvisějící útvary textu nebo útvary, které by měly být z hlediska obsahu zařazeny na jiné místo, případně vytváří dojem zabíhavosti toku myšlenek.

Studentka pro potřeby práce zpracovala řadu zdrojů. Výčet zahrnuje 21 českých monografií a 25 textů německých. Dále jsou označeny jako zdroje časopisecké prameny v počtu 8 kusů. Velmi bohatá je judikatura česká i německá. V souladu s moderními trendy se uvádí u zdroje internetové a to české i německé.

Do zdrojů jsou autorkou zařazeny i přednášky týkající se trestního práva, to je bohužel tendence, kterou akceptovat nelze. Především nelze zjistit, co je obsahem takové přednášky. Přednáška sama navíc bývá většinou podepřena různými zdroji. Nejde proto primárně o citaci originálních myšlenek, ale o převzetí veřejně nedostupného zdroje, proto je pro diplomovou práci nepřijatelný. Tuto metodu hodnotím jako krajní a nepatřičnou v rozporu s účelem diplomové práce. Celkově hodnotím množství a strukturu použité literatury zejména s ohledem na zaměření jako uspokojivé s výhradou nedůsledné citace a používání neveřejných zdrojů.

Obsahové hodnocení se věnuje způsobu naplnění práce textem. Zkoumá, zda je text logický, provázaný a přínosný. Zkoumá, zda nejde o prostě převzaté nebo popisné stati, které netvoří ucelený provázaný celek s jednotlivými myšlenkami.

Studentka zahajuje práci úvodem, ve kterém si vytkla za cíl popsat institut nutné obrany a to v kontextu české a německé právní úpravy. Výběr tématu autorka zdůvodňuje přitažlivostí problematiky danou nejednoznačností posuzování a stabilitou úpravy v obou srovnávaných zemích.

Studentka si rovněž vymezila postupné cíle práce. V úvodu se chtěla věnovat popisu problematiky a to i z hlediska pojetí fenoménu nutné obrany. Navazující dvě kapitoly mají být podle předsevzetí autorky těžištěm práce. Mají být věnovány pojetí v ČR a v SRN. Dále má navazovat historický exkurs. Čtvrtá kapitola má být podle autorky komparací a přinášet úvahy *de lege ferenda*. Poslední pátá kapitola má reflektovat aktuální pokusy o změnu institutu nutné obrany. Cíle byly splněny v omezeném rozsahu.

První kapitola se obecně věnuje okolnostem vylučujícím protiprávnost. Problematiku zahajuje několika zvláštními výroky, které jsou v logice výstavby textu problematické. Není jasné, zda se autorka zamyslela nad jejich obsahem. Autorka na straně 9, věta třetí a čtvrtá prvního odstavce tvrdí, že okolnosti vylučující protiprávnost jsou důsledkem poznání faktu, že státní orgány nejsou vždy schopny poskytnout ochranu před určitým nebezpečím, a proto umožňují individuální aktivitu jedince. To ale není ve skutečnosti výstižné nebo zcela výstižné, a nelze říci, že by to obecně dopadalo na všechny okolnosti vylučující protiprávnost. Autorka tuto úvahu bude muset uvést na pravou míru.

Dále text pokračuje tvrzením, že okolnosti vylučující protiprávnost jsou obsahem většiny právních řádů na světě. Kde se takový závěr bere, lze jen těžko vysledovat, protože citace k tomuto textu není připojena žádná, a proto by se mělo jednat o poznatek autorky. To je ale v souladu se skutečností jen velmi těžko.

Práce navazuje myšlenkou, že okolnosti vylučující protiprávnost jsou v českém a německém prostoru obdobné formou právních předpisů, interpretace a vykazují společné rysy. Kdy jedním z nich je

legislativně technický způsob promítnutí požadavku protiprávnosti do jednotlivých norem. Opět ale chybí označení zdroje myšlenky nebo způsob hodnocení, ze kterého závěr plyne.

Dále se v textu uvádí myšlenka, že ustavením práva užití okolností vylučujících protiprávnost státy přispívají k zajištění ochrany důležitých zájmů a hodnot. Takto formulovaná myšlenka, uvedená opět bez zdroje, je velmi těžko uchopitelná. Okolnost vylučující protiprávnost lze mezi individuální práva zahrnout jen těžko. Ve skutečnosti se jedná o stanovení meze práva a svobody a nikoliv samostatné právo.

Na straně jedenáct v druhém odstavci, věta první, je uvedena myšlenka, která se vzpírá pochopení. Jde o nonsens, kdy text popírá sám sebe. Autorka ho zřejmě opakovaně upravovala, až se jí povedlo stvořit celek, který si vnitřně odporuje a vylučuje se. Autorka říká, že existují právní normy, které za zákonných podmínek něco vylučují nebo dovolují. Následně se tvrdí, že jednání naplňující okolnosti vylučující protiprávnost a zároveň skutkovou podstatu trestného činu mají za následek odpadnutí obligatorního podmínek pro vznik trestní odpovědnosti. I to je věta, která je svou konstrukcí sporná. Text práce je do této části do značné míry neústrojný a jeho účel není zřejmý.

Následná část práce přechází k popisu pojetí institutu protiprávnosti a k výčtu jednotlivých takových okolností v trestním právu ČR a SRN. I zde platí problematika nedůsledné citace a někdy klopotného plynutí textu. Navazuje úsek (1.1) věnovaný nutné obraně z pohledu společenského fenoménu. Zde však nalézáme spíše obecné úvahy o členění práce a následně logiku nutné obrany akceptovanou v SRN.

Část druhá, počínaje stranou 17, se věnuje základním myšlenkám institutu nutné obrany. I zde platí, že citace se užívají úsporně a nedůsledně. Navíc zde narážíme na zprostředkovaný způsob citace, tedy na použití myšlenky autora, která je citována jiným zdrojem. Jde o myšlenky filozofů Grotia, Thomasia nebo Filangeriho. Odkaz by měl znít na původní práce filozofů. Vlastní základní myšlenky jsou ale součástí pouhých dvou vět, a proto text zůstává velmi daleko za slibně znějícím názvem kapitoly.

Druhá subkapitola je věnována historickému exkursu. Opět narážíme na nedostatek citací. Text se zahajuje myšlenkou, že nutnou obranu je nutné považovat za přirozenoprávní institut. Je to teze bez zasazení do kontextu a bez uvedení původu myšlenky. Dále se uvádí, že nutná obrana byla v minulosti užitá jako institut Zákona dvanácti desek. Jde ale o část věnovanou území ČR. Dále se pojednává o institutu „nestojte“, který je ale jen těžko možné ztotožnit s nutnou obranou.

Další text rozebírá myšlenku historického původu institutu a nachází ji v novověku. Myšlenka je opět uvedena bez zdroje. Text dále označuje jako základ ideové existence institutu dílo autora Kallab, které ale není blíže označeno. Autorka se dále věnuje problematice excesu z mezí nutné obrany, a zkoumá přínos právní úpravy počínaje zákonem č. 86/1950. Je to historicky poněkud úsporně pojatý výklad. Následně se práce věnuje koncepci formálního a materiálního pojetí trestního práva a jejím důsledkům pro nutnou obranu. Kapitulu z hlediska výstavby a pozornosti dílčí problematice hodnotím jako neústrojnou.

Subkapitola 2.3. se věnuje úpravě nutné obrany de lege lata. Téma se otevírá citací trestního zákoníku, přestupkového zákona a občanského zákoníku. Stručně se vyhodnocují rozdíly v textu a účel úpravy. Následuje úvaha o povaze a výkladu popsaného institutu dle zakotvení trestním zákoníkem. I tento text je postižen shora uvedenými vadami v citační praxi a útržkovitostí textu. Navíc se přehlíží rozdíl v textu právního ředpisu před zavedením trestního zákoníku č. 40/200a po jeho zavedení. Subkapitola se uzavírá myšlenkou, že z popsaného vyplývají určité podmínky, které jsou dány kumulativně a autorka je definuje.

Subkapitola 2.4. se věnuje podmínkám nutné obrany. Text zahajuje členěním znaků, aby pokračoval dílčím tématem přípustnosti nutné obrany. Zde nacházíme skutečně ústrojný a jednoznačně věcný text práce, který je vlastní podstatou zadaného tématu (to je od strany 26). Slabinou jsou opět nedostatečné citace.

Třetí část od strany 42 se věnuje německé úpravě. Vychází se ze základních myšlenek. Text je členěn stejným způsobem jako část o české úpravě. Následuje část 4., která je nazvána komparací. Věnuje se rozdílům v úpravě.

Tyto partie práce studentky, tedy část druhou (od subkapitoly 2.4 strana 25), třetí a čtvrtou lze označit jako vlastní jádro textu, i když část čtvrtá je do určité míry jen rekapitulací části druhé a třetí. Jde o strany 25 až 66. Vlastní podstata práce je tedy tvořena nadpoloviční materií textu. To lze považovat za přijatelné.

Část pátá se věnuje úvahám o aktuálním dění. Jde o popis pokusu zavedení institutu můj dům můj hrad v roce 2019. Jsou to úvahy přeжатé, teoretické, autorka se vůči nim sama nijak nevymezuje, nepokouší se je kriticky hodnotit. Nelze je proto považovat za zcela pravidelnou součást tématu.

Z hlediska obsahového autorka prokázala schopnost shromáždit dostatečné množství kvalitních pramenů, které do určité míry zpracovala. Lze ale debatovat, zda je zpracovala jednotným a uceleným způsobem. Práce má tendenci k přirozené gradaci, která se týká věcného jádra. Ostatní části tuto kvalitu nemají. Míra zastoupení jednotlivých dílčích témat je nevyvážená a logika řazení je skryta. Autorka se tématu věnovala s dostatečnou péčí, ale zjevně ve spěchu. Jednotlivé kapitoly nejsou zpracovány do přiměřených podrobností, a nejsou informačně obdobně výtěžně. Jádro práce je věnována převážná většina textu. Zásadní nedostatek práce je nakládání s citacemi.

Práci studentky celkově hodnotím jako vyhovující s výhradou projevu u obhajoby, nicméně nedostatky citační kázně jsou velmi znát. Práce dokazuje, že studentka náležitě zvládla obor, znalosti dokáže použít tvořivým způsobem, je schopna za jednotným účelem vyhledat potřebné odborné materiály, se kterými by měla být schopna náležitě odborně zacházet, takže splňuje předpoklady očekávané od studenta pátého ročníku.

Autorka by se měla zabývat v rámci obhajoby otázkou, kdy a proč státní orgány nejsou schopny nebo ochotny poskytnout ochranu před určitým nebezpečím a jakou to má souvislost s nutnou obranou. Autorka by měla vysvětlit pojetí nutné obrany v rámci zákona č. 140/1961 Sb. a 40/2009.

Na základě shora uvedeného rozboru navrhuji hodnotit práci studentky známkou prospěla. Práce se navrhuje k obhajobě.

Práce byla prověřena v systému Thesis, a nebyly shledány žádné zásadní závady.

V Plzni dne 22. 4. 2022

JUDr. Milan Tomeš